

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiuu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 12.

Brasiovu 1. Iuniu 1868.

Anulu I.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Emericu Mikó.

IV.

Déca excursiunile comitelui Mikó facute asupra istoriei transilvane citate si analizate pana la locul acesta meritara tóta luarea-aminte, apoi credu ca finea acelorasi, cu care purcedemu a ne ocupa mai la vale, o merita indoitu si intreitu.

Pentruce suntemu datori noi a ne ocupa cu istori'a Transilvaniei si pentruce tocma acuma?

Pentruce se ne adunamu documentele si se ne scriemu istori'a patriei?

Acéstea intrebari puse de c. Mikó isi afla respunsurile totu in prolegomen'a sa.

Ruinele orasiului Aiudu cu colegiulu de acolo alu reformatiloru, cu bibliotec'a cea bogata si de manuscrite si numismatica, perirea de acolo a opuriloru lui Petru Bod si Benkó, Specialis Transilvania, Thesaurus actorum comitialium, Scriptores transilvanici, nimicirea in parte mare a bibliotecei comitelui Samuilu Kemény dela Grindu, a colectiunei numite alui Cserei dela Crasna, depredarea de mai multe bibliotece si archive de ale proprietariloru, sunt totu atatea admonitiuni, ca documentele istorice pastrate numai in cate o colectiune ici coela nu sunt nicidecum sigure, ci ca ele trebuescu multiplicare prin tipariu. Unu timpu este inemiculu altuia, unu secolu dechiara celuilaltu resboiu de mórte. Candu se schimba sistemele, ómenii in lupt'a de principia in locu de a combate numai pe acelea, sfarma monumentele scrise: carti,

documente, monumente, tóte cadu sub resbunarea nimicítória. Istori'a ne dá in acestu respectu ecsemple numeróse. Primii regi ai Ungariei sfarmara monumentele paganesci. In timpulu lui Bela IV. mongolii, sub Ludovicu II. turcii s'au incercatu a nimici totu ce era crestinescu. Hussitii prin resboiulu loru au voitu se stinga pe papisti, incuisitiunea spaniála pe reformati, revolutiunea francésca totu ce se numea privilegiu boiescu.

Cu voiea comitelui Mikó noi mai adaogemu aici unu ecsempulu din cele mai impunetórie in tóta istori'a omenimei. Indelung'a domnia a romaniloru antici preste alte popóra au produsu o ura infricosiata si secularia asupra numelui romanu.

Comitele Mikó scie ca au fostu timpuri, in care numele romanu era totu asia urgisitu cá si alu jidoviloru; ura, urgia, despretiu si resbunare infricosiata intempiná totu ce purtá numele de romanu. Sclavi'a, persecutiunea si estermnarea fu partea coloniiloru romane atatu in tierile germane, catu si in Panoni'a si in o parte a Daciei. Acea ura cumplita insocita de celu mai profundu despretiu s'a transplantatu dela o generatiune la cealalta pana in secolulu nostru. De aici se póte esplica prea bine o parte mare a vandalismului ce se patrase preste totu asupr'a monumentelor si documentelor romane, in catu adesea abia au scapatu acelea, care apucasera a se ascunde in sinulu pamentului. In decursulu secoliloru numele de romanu in tierile aici numite devenise sinonimu cu sclavu.

Cerendu comitele Mikó istori'a Transilvaniei scrisa bine asia dicéndu acuma indata, se provóca la Munteni'a, la Moldov'a si la Bulgari'a observandu, ça acelea sunt totu tieri, ale caroru popóra se afla de multu in Europ'a, se si bucura de óresicare trépta a culturei, inse — n'au istoria, séu incai le lipsesce o istoria mai cunoscuta si mai marétia; apói comitelui Mikó iar fi chiaru greu candu ar sci, ca Transilvani'a nici ca ar putea se aiba istoria mai buna decatu este a numiteloru tieri; pentruca — adaoge densulu — pamentulu, geniulu, viétia civila si organizatiunea politica a popóraloru transilvane in trecut diferesce catu ceriulu de pamentu de a locuitoriloru din susu numitele tieri.

Lucru curiosu si tocma bizaru, ca unii geologi din dilele nóstre sustienu in respectulu Transilvaniei o doctrina ne mai audita pana acuma. Ei adica in urmarea cercetariloru geologice facute in acésta tíera credu asia, ca partile constitutive ale pamentului Transilvaniei sunt multu diferitorie, séu incai

amestecate in alte proportiuni din cum se afla acelea in oricare alta tíera din Europ'a, séu dóra si din tóta lumea. De aici provine si marea diversitate in geniulu si in caracterulu popóraloru transilvane comparatu cu alu popóraloru vecine; de unde apoi ar urma, ca si romanulu transilvanu ar diferi esentialmente de connationalii sei din Moldavo-Romani'a, precum si magiario-secuiulu de celu din Ungari'a si sasulu ardelenú de ceilalti germani.

Dupa noi se póte cá intre popórele acestoru tíeri se ecsiste si diversitati cá cele indegetate atatu de c. Mikó, catu si de unii geologi; ba luandu'si ostenéla orice transilvanénu amblatu in lume si inzestratu cu spiritu observatoriu si comparatoriu, va descoperi elu insusi la compatriotii sei nesce note caracteristice, pe care anevoia le va mai afla la altu poporu; din tóte acestea inse nu se póte deduce, nici ca Transilvani'a ar trebui se aiba istoria multu mai bogata si scrisa mai bine decatu ale altoru tíeri vecine, nici ca acestora ar trebui se le fia rusine de istori'a loru, pre catu o au scrisa pana astadi bine séu reu. Intr'aceea se cuvine cá la acestu locu se fimu indulgenti catra opiniunea comitelui Mikó, din cauza ca ecs. sa cunósce limb'a romanésca numai din audite, prin urmare nici cu literatur'a istoriei moldavo-romanesce nu se va fi ocupatu.

Se trecemu inainte.

La pag. XXII. c. Mikó repetiesce din nou, ca noi acesti ardeleni contemporani trebuie se grabimu atatu cu adunarea de materialu, catu si cu scrierea istoriei nóstre; nici trebuie se ne indestulamu cá pana acuma numai cu enumerarea séca si adesea fórte fabulósá a sucesiunei regiloru, a bataliiloru si a unoru asia numiti eroi, ci se o scriemu in spiritulu definitiunei moderne a istoriei. Dupa acésta definitiune istori'a este cautatórea (oglund'a) trecutului, protocolulu ce coprinde faptele si erorile natiuniloru, modulu economiei loru cu geniulu nationalu si cu pamentulu patriei, atestatu despre grandórea séu vilitatea, despre capacitatea (harnici'a) séu ticalosi'a generatiuniloru repausate, invetiatura odichnitoria séu insufatória de grija pentru generatiunea contimpurana, scaturigine (isvoru) alu simtiului virtutiei proprie, alu energiei, alu barbatiei si alu perseverantiei, alu mangaierei si alu sperantiei de timpuri mai bune, gagiú (zalogu) alu imortalitatiei popóraloru. Asia, istori'a se faca pe popóra a intra in sinesi, a'si trage sam'a, séu adica a'si intocmi unu computu, o socotéla compusa din toti factorii,

precum sunt: faptele civili, militare, religiöse, sociale si politice, industria, arte, sciintie, referentie nationale aplicate bine séu reu, consecentiele pecatelor proprie, séu si ale desastrelor care ne-au ajunsu fara culp'a nóstra. Din date cá acestea adunate cu mare grija si cu consciintia curata, compunenduse istori'a patriei, ea va ajunge a fi dupa com. Mikó: Cartea vietiei.

Acestea sunt insusirile cerute de c. Mikó éra si éra dela istori'a Transilvaniei. Dupa aceea observandu ca in cele din urma patru sute de ani historiografi'a Transilvaniei fusese lovitá de patru catastrofe si perderi infricosiate, adica: in anii 1601, 1603, 1657—58 si 1848, in care epoce s'au nimicitu multe tesaure istorice nepretiuite, róga mai alesu pe connationalii sei, cá pentru D-dieu se asigure incai ce au mai remasu. Spre acestu scopu c. Mikó propune, cá orice monumentu de pétra, orice moneta antica, tóta faliuti'a de charthia, epistola, documentu (chrisovu), tóte cronicile, memorialele, diuariel, cele mai simple carticele economice, se fia pastrate si aparate de peritiune, pentruca tóte acelea adunate la unu locu reprezenta individualitatea nationala asia, precumu va fi fostu ea in secolii trecuti.

Acésta invetiatura dn. c. Mikó ni-o dete pe la 1855 in urma-rea furiosului vandalismu de diece luni din a. 184^{8/9}; aceeași inse ar trebui se se trimbitie cu voce tare si acuma dupa alti 13 ani. Absolutismulu cu tóta rigórea sa lasà pe urmele sale o suma fórté insemnatória de cele mai interesante si mai importante documente istorice; vedeti inse in ce modu turbat'a resbunare politica aliata cu ur'a nationala, cu hebeuci'a si nauci'a semi-invetiatiloru, micșioréza preste totu numerulu loru. Buletinele oficiali tiparite in cursu de diece ani in limbele patriei disparu succesive din cele mai multe comune; foile publice, in care de bine de reu totu se manifestá si in timpulu absolutismulu ceva viétia nationala, sunt despretiuite cá orice anuntiu de vreo comedia, chiaru cartile sunt date in prad'a nesciintiei, éra petrile monumentale prevediute toema si cu inscriptiuni de valóre istorica, se arunca in fundamente de case, granaria, grajduri, séu se radíma cu ele cotetie si garduri. Cemeteriale se devasta, cruci cu inscriptiuni sunt espuse la scurmaturile rimatoriloru. Monetele antice ajungu pe manile camatariloru, séu si ale tiganiloru cârpitori de caldari. Asia se pretiuescu la noi monumentele si documentele istorice; acést'a este pietatea nóstra pentru suvenirea strabuniloru nostrii.

Pentru ce trebuie se'si scrie ardelenii istori'a patriei tocma acuma si nu mai tardíu?

Catastrof'a preste care a trecutú Transilvani'a dela 1848 incóce, este mai mare decatu tóte celelalte catastrofe incependu tocma dela Atila preste toti secolii incóce. Acelu anu fatalu, adaoge c. Mikó, a trasu lini'a demarcatória intre totu trecutul nostru si intre timpulu de fatia. Care a fostu sórtea natiuniloru locuitorie in acésta patria? Acésta intrebatiune suntemu datori a o deslega cu ajutoriulu istoriei.

Ceea ce este duminéc'a si serbatórea pentru clasa munitória a ómeniloru; ceea ce este incetarea furtunei si tempestatei pentru calatorii pe mare; ceea ce este revarsatulú dilei pentru bolnavulu ce petrecuse nóptea intre dureri torturatórie; ceea ce este minutulu anteiu de repausu pentru celu persecutatu prin sórte: aceea este si starea sufletésca a unei natiuni trecute prin atatea probe si ajunse abia la unu repausu si liniste in care se se póta reculege. Precumu la individu repaosulu ii otiellesce puterile si ii nobilitéza partea cea mai buna a fiintiei sale: asia evenimentele mari lamurescu cónsciinti'a de sine a natiuniloru si le agerescu spiritulu. Precúm calatoriulu ce manecase la drumu departatu, din timpu in timpu sta pe cate unu piscu de munte si rearunca ochii preste siesurile remase inapoi si preste tóte regiunile inca necunoscute cate'i stau inainte, cumpanindu pericolele preste cate trecuse si preste cate mai are se tréca, si cumpanindule purcede spre tînt'a sa, séu inbarbatatu si plinu de sperantie, séu desperatu si cu sufletulu sfarmatu: intocma pate si o natiune pe la inceputulu unoru epoce mari ale vietiei sale, dupace trecuse preste eventimente cutremuratórie etc.

In a. 1855 simtia c. Mikó precum vediuramu. In a. 1868 simtimu noi totu asemenea, adica totu cá in an. 1855.

Inca numai o intrebare. Pentruce tocma transilvanii sunt datori se'si adune documentele si se'si scria istori'a patriei?

Pentruca strainulu nu cunósce si nu simte patriotismulu transilvanu. Strainulu va sci se compuna unu scheletu minunatu dupa tóte regulele istoriografiei, elu inse abia va fi in stare de a'lu incarna cumu amu dice, a'i insufla viétia, a'i da coloritulú si espresiunea ceruta. Transilvanu trebuie se fia istoriografulu Transilvaniei, si inca omu din timpulu trecutú. Bucuri'a si durerea o va sci descrie numai acela ce o a simtítu in inim'a sa; amórea patriei o va simti numai acela, carele

are dreptulu a'si numí cutare bucata de pamentu patri'a sa. Numai acela ne va putea da istori'a patriei, „in a carui inima traiesce sufletulu timpului trecut.“

Póte fi unu singuru romanu transilvanénu, carele se nu consimtia din totu sufletulu seu la postulatele puse de c. Mikó pentru istoriografulu Transilvaniei? Incependu dela a. 105 dupa Is. Chr. acestu pamentu a primitu in sinulu seu osementele strábuniloru nostrii in tóta succesiunea numeróseloru generatiuni; din acestu pamentu au trasu ei si noi puterea de viétia, sudorile si sangele loru si alu nostru aici s'au varsatu; intre acesti munti si preste acestea vali se audira suspinele si achiturile loru si ale nóstre; arborii codrilor si florile campiloru ne intimpina pre noi cá pre compatriotii loru de 1750—60 de ani; austrulu si zefirulu pare ca ne sioptescu pe fiacare di: iubitivé patri'a, pastratio, adunati suvenirele si tóte momentele suferintieloru sale si ale vóstre; concentratile intr'o singura carte; deschidetive mai bine ochii, pentrucá se cunósceti totu-odata tóte frumsetiele acestei Elene dacantate cu atat'a doiosía de poetii vostrii populari; cautati catu este ea de frumósa inca si in doliulu seu.

Intr'aceea e timpulú cá se ne despartimu de c. Mikó in excursiunile sale facute asupra istoriografiei transilvane si se ne întórcemu catra toti istoriofilii romani transilvani, carii s'au ocupatu si se mai ocupa cu istori'a acestei tieri scumpe si frumóse. Nu voiescu a numi nici pe unulu din trensii, ii rogu inse pre toti, cá se mérga barbatesce pe calea ce apucara; profesori si neprofesori se adune la materialuri, se serie compendiuri pentru scóle mici si scóle mari, se indemne in totu timpulú si in totu loculu la imbratiosiarea si cultivarea istoriei transilvane. Se nu remana nici unulu din cati au inventiatu la scóla fara cunoscinti'a istoriei sale. Pana ce vomu ajunge se avemu istoria scrisa precumu o dorise c. I. Kemény. precumu o doresce si c. Mikó, trebue se ne ajutamú cu cate s'au scrisu pana acuma. Romanii nostrii cati nu cunoscú alte limbi, voindu a cunósce trecutulú nostru, au se ia amana incependu dela istori'a lui P. Maioru si cronic'a lui Sincai, dela istori'a lui Fotino si Laurianu, Ioanu V. Rusu, Moldovanu si Marienescu, tóte cronicéle cate s'au tiparitu romanesce, incatu acelea vinu in legamente si cu istori'a Transilvaniei; au apoi se tréca la tesaurulu lui Papiu si asia mai departe.

Dorindu se ajungu la finea acestei recensiuini scrise aprópe numei cá din fuga, imi vine se incheiu cu memorabilele sen-

tentie ale lui Hammer-Purgstall, cu care 'si incheie prefati'a clasicei sale Istoriei a imperiului otomanu.

„Petrunsu de convictiunea ca ecsista un'a Provedintia si respalata eterna, alu carei spiritu dumnedieescu plana preste apele istoriei, fara cá omulu se scia, de unde si incatrau, am apucatu eu condeiulu fara predilectiune si fara ura; fara predilectiune pentru persóne si popóra, pentru natiuni si religiuni, inse cu amóre pentru totu ce este nobilu si bunu, cu ura pentru totu ce este reu si spurcatu; fara ura asupr'a greciloru séu turciloru, fara predilectiune pentru musulmani séu crestini; cu amóre inse pentru puterea regulata si regimu bine organisatu, pentru institute binefacatórie si inflorirea scientieloru, din contra cu ura in contr'a rebeliunei si a subjugarei, in contr'a crudelitatiei si a tiraniei.“

Cu adevéru si cu amóre am apucatu eu condeiulu, cu simtiementu curatu pentru adevéru si cu amóre caldurósa pentru istori'a Orientului . . . . In adevéru si amóre; — in adevéru, a carui cunoscintia da libertatea, intru amóre, care edifica si reedifica, si cu Dumnedieu, carele este supremulu adevéru si suprem'a amóre, me apucu eu de lucru . . . .*)

Dela oricare istoriografu se cere, cá se fia in totu respectulu nepartinitoriu, éra acela séu aceia, carii se voru incumata se scria vreodata istori'a Transilvaniei, voru avea si mai mare trebuintia decatu Hammer-Purgstall, cá se céra ajutoriulu eternei Provedintie, alu carei spiritu plana preste apele istoriei.

Aprile 1868.

G. Baritiu.

Tesauru de monumente istorice pentru Romani'a

atatu din vechiu tiparite, catu si manuscripte, cea mai mare parte straine adunate, publicate, cu prefatiuni si note ilustrate de A. Papiu Ilarianu. Bucuresci 1862 pana la 1865.

In Nr. 11 alu acéstei foi la pag. 243 premiseseramu observatiunea, cumca istoriografulu transilvanu va avea trebuintia si de ajutoriulu catoruva cronice si colectiuni istorice din tierile romanesci.

Dintre eruditii trańsilvani neromani cati s'au ocupatu cu istori'a Transilvaniei, precatu scimu noi, nici unulu nu a prea consultatu pana acuma fantani curatu moldavo-romanesci, nici

---

*) Josef Hammer-Purgstall Vorrede vom J. 1827 zur Geschichte des osmanischen Reiches.

colectiuni istorice facute in Bucuresci séu in Iasi. Pedec'a principala in acestu punctu a fostu pentru ei necunóscerea limbei romanesci, éra la unii si despretiuirea de totu ce este romanescu.

Istoriografiloru transilvani romani le fu inchisa calea de a cunóscce istoriile tieriloru vecine prin insasi sistem'a gubernementala, ce domnise in acestu respectu cá de un'a suta ani incóce si carea in a. 1852 se re'mprospetá, oprinduse strinsu intrarea de carti romanesci fara concessiune prealabila si fórte cerimoniósa a gubernului. Nici macaru o carte de rugatiune tiparita póte a diecea óra nu putea se intre fara concessiune ceruta inadinsu dela gubernu. Adica curatu cá si in Rusi'a. Din tóte inse cartile istorice era supravighete mai strinsu decatu oricare altele. In a. 1832 unu consiliariu disese in siedinti'a gubernului din Clusiu: Valáchis ne liceat discere historiam, quoniam ea est oculus mundi.

Mai tardíu, adica camu dela 1845 totu s'au mai stracuratu unele opuri istorice, éra mai anume din Analele*) publicate de Mich. Cogalnicénu in Iasi, cum si din Magazinulu istoricu si din cronicarii publicati in Bucuresci de A. T. Laurianu si Nicolae Balcescu mortu de dorulu patriei la Palermo. Gubernulu din Clusiu fusese atatu de generosu, incatu tolerá intrarea aceloru opuri fara mari greutati. Intrevenindu inse anii sangiuriloru si dupa aceea fiindu vendiarea loru fórte ingreunata, un'a parte mare din Magazinulu etc. mai zace aici in Brasiovu, fara cá se mai intrebe cineva dupa elu.

Tesaurulu de monumente istorice alu lui A. Papiu Ilarianu inca fu toleratu incóce; publicarea lui inse cadíu intr'o epoca, pre candu mai tóta intieleginti'a nóstra nationala abatuta dela ceea ce numescu latinii otium et studium, isi concentrase tóte puterile sufletesci asupra presentului, ocupanduse di si nóptea cu alternativ'a de: a fi séu a nu fi.

Dupa amea opiniune mai multe publicatiuni de ale dlui dr. Papiu Ilarianu vinu in legamente strinsa cu unele perióde din istori'a Transilvaniei. Mai insemnamu aici cá prin trécatu, ca bibliotec'a dsale castigata cu mari spese si cu prea multe fatige, este per excellentiam istorica si ea rivaliséza in acésta specialitate cu bibliotec'a oricarui, dintre cati se ocupa la noi cu studiulu istoriei. Preste acésta in acea biblioteca se afla

---

*) Letopisitie.

unele raritati istorice, pre care anevoia le vei mai afla in alte parti.

Acestea sunt temeiurile nóstre, pentru care amu crediutu ea amu trebui se punemu pe oo. nostrii lectori in cunoscinti'a sinoptica a tuturor documenteloru, cate a publicatu dn. dr. Papiu Ilarianu in trei tomuri 4°. Mai nainte inse de a face acésta, se cuvine se ascultamu si pre dr. Papiu Ilarianu, precumu ascultaramu pe comitele Emericu Mikó in opiniunea ce are elu despre istori'a nóstra. Éca ce dice scrutatoriulu nostru de istoria in prefati'a sa din a. 1862 prefipta la tomulu I.:

„Strabunii nostri totudeaun'a se distinsera prin fapte mari si stralucite, spre a ne lasà de ereditate o patria romana.“ Se vede in sa „mai multu a le fi statu la inima a face decatu a scrie.“ Impregiurarile timpurilor inca era prea pucinu favoratória literaturii istorice. Asia se intemplà de istori'a nóstra cea scrisa se marginesce pana astadi la cateva cronice destulu de serace. Cati eroi si cate fapte demne de memori'a posteritaterii sunt date uitareii, „carent quia vate sacro!“ altele sunt insemnate de straini, dupa interesele si vederile lor; multe si chiaru cele mai importante sunt acoperite anca de pulberea biblioteceloru si invelite intru untunereculu archiveloru.]

Istori'a, in intielesu adevratu, lipsesce inca romaniloru. Lipsesce natiunei nóstre cartea vietiei ce petrecù in cursulu seculiloru, cartea la alu carui studiu se se lumineze mintea legislatorelui si a politicului, la ale carei esemple se se inaltie inim'a cetatianului spre a imitá faptele marite ale strabuniloru si a incungiura scaderile lor, spre a ferici astufeliu presintele si a pregati si a asigura viitoriulu.

Unei natiuni mare la numeru cá a nóstra, asemine carte fara periclu nu póte se'i lipsésca indelungu. O natiune ce nu 'si cunósce istori'a, se asémene fiintieloru lipsite de memori'a celoru trecute: ea nu cunósce legatur'a logica si necesaria intre trecutulu, presintele si viitoriulu seu; ea nu se cunósce pre sine insasi; nu scie de unde si cumu resulta starea de facia in care se afla, nici 'si-o póte indreptá; nu'si póte indiviná cea viitória, nici a o prepará; ci órbeca fara indreptariu si ratacesce in tóte partile, pana ce in urma cade in curs'a inamicului.

Si cu tóte acestea astadi o istoria romana nici celu mai mare ingeniu nu ni o ar putea infaciosia.

Caus'a este simpla si evidente: spre a putea scrie istori'a romaniloru s'ar cere inainte de tóte deplin'a cunoscintia a elementeloru, din care se se compuna acea istoria. Aceste ele-

mente sunt faptele istorice. Intru adeveru, fara a cunoşce faptele nici pre jumătate, cumu vei judeca asupr'a loru, cumu vei afla legatur'a ce ecsiste intre ele? si cumu le vei cunoşce deca'ti sunt necunoscuta fontanile de unde se le culegi?

Nici se cugete dara romanii a'si putea scrie istori'a, pana ce mai anteu nu voru avea adunate la unu locu tóte faptele istorice, ingropate in monumente fara numeru, straine si chiaru indigene, atatu tiparite si totusi necunoscuta, catu si manuscripte, si unele si altele ascunse in bibliotece si archive, latine si grecesci, turcesci si nemtiesci, unguresci, polóne si rusesci, serbesci, bulgaresci etc. etc.

A aduna aceste monumente ratacitorie ale istoriei nóstre, insemnédia a pregati si usiura lucrarea cea mare, astadi cu neputintia, a scriitoriuului fericitu, care perlustrandule ne va presenta apoi adeverat'a istoria a romaniloru.

Atari adunatori de materialu istoricu avura si au tóte popórele Europei. Italianii avura Muratori si Maffei, inainte de a avé pe Botta si Cantu; francesii, Chesni, Labbei, Baluzzii nainte de Thierry, Michelet si Guizot; germanii inainte de Mülleri si Schlosseri avura Pistorii, Freheri, Schardii, Struvii, belgii Grotii; polonii Dlugosi si Dogieli; ungurii Pray si Fejéri, si asia mai incolo. Chiaru astadi se facu in Francia si pretutinde mari culegeri de documente. Lucrare grea si ostentória, necesaria in sa si démna de recunoscinti'a republicei literarie si a natiunei.

Necesitatea unei asemenea colectiuni o cunoscu in data nemuritoriuului nostru Sincai. Colectiunea lui de 30 si mai bine de volumeni manuscripte se perdú. Importanti'a ei se póte judeca dupa cronic'a ce ne lasa. Alte importante colectiuni intreprinsera ilustrii invetiati, carii ne detera Magazinulu istoricu pentru Daci'a, Cronicele Moldaviei si altele.

Calcandu pre urmele altoru barbati, sunt mai bine de 12 ani de candu me ocupu si eu adunandu dupa starea si marginitele mele puteri, verice documentu vechiu, tiparitu au manuscriptu, strainu au indigenu de pre le anticari, bibliotece si archive. Impregiurarile adeseori me favorara. Cetatianu romanu, nascutu in Transilvani'a, incependu'mi studiele in patri'a nascerei mele, cele de universitate le continuaiu parte in Germani'a, parte in Itali'a. In cursulu petrecerei mele de mai multi ani in aceste tieri, nici odata nu deteu uitarei, pentru unu momentu macaru, urmarirea monumentelor istorice ale natiunei mele. Astufeliu astadi bibliotec'a mea numera multime

de documente pretioase, posede cele mai curioase, mai vechi, mai rare si pentru istoria noastra mai necesare carti din secolii XV. XVI, XVII etc., multe din acestea, necunoscute lui Sincai si Engel. In Berlinu, multiamita preinvetiaturului profesor si amicu alu meu Zinkeisen, autorulu renumitei istorie a imperiului otomanu, precumu si predelemnului custode alu bibliotecei regesci, doctoru si profesoru Gosche, euleseiu cu diligintia din cele 48 volumeni de manuscrite italiene, cunoscute sub titulu de Informationi politice, totu ce aflaiu intr'insele despre romanii din secolii XVI, XVII. Nici unu romanu pana acumu nu consultase aceste nepretiuite documente. La 1860 principele de Hohenzollern dandu'mi voia de a intra in archivulu secretu alu statului, priimitu aici cu o rara umanitate din partea superioriloru, si anume din partea predelemnului archivariu si consiliariu secretu doctoru Friedländer, copiai dupa originale cele mai interesante si mai curioase acte diplomatice ale mai multoru Domni si pretendenti romani, incependu dela Petru Raresiu Domnulu Moldaviei, precumu si unu siru de documente oficiali relative la perderea Bucovinei, la intemeierea consulatului prusianu si la starea comerului nostru de atunci. Din renumita biblioteca a contelui Dzialynski din Kornik in Posnani'a Prusiei, biblioteca avuta de carti rare si de manuscrite originale, copiai ex originali corespondintie de ale lui Michaiu Vitezulu, Sigismundu si Andreiu Báthori, Irimia si Simeonu Movila etc. cu curtea de Varsavia, acte ratacite din archivele Poloniei.

Afara de acestea posedu mai multe portrete de ale Domniloru nostrii, facute pre atunci in strainetate de cei mai renumiti sculptori ai timpului, precumu de Hondius si altii. De asemenea subscrieri si sigile domnesci, planuri de cetati si de batai, charte vechi, intre altele o charta a Moldaviei deliniata la an. 1595, si alte asemenea.

Tote acestea le adunaiu fara ca vreunu guvernul se-mi fia datu celu mai micu ajutoriu.

Tesaurulu de monumente istorice ce incepu a publica, are sa cuprinda totu ce voi afla mai importantu in colectiunea mea.

In fasciura I. (Iuliu) incepu cu istoria lui Michaiu Eroulu, scrisa de Walther la a. 1599. Voiu urma cu Bisseliu, care inca scrisa istoria lui Michaiu. Voiu publica apoi din archivulu ministeriului de resbelu din Vien'a cateva raporturi ale comisariloru trimisi de imperatulu Rudolftu II. la Michaiu, dupa-

ce acest'a ocupase Transilvani'a, precumu si plangerea ce elu, ducênduse la Prag'a in urm'a nefericitei batalie dela Mirislau, dete in manile imperatului. Apoi documente din Kornik, si anume din acestea, trei scrisori ale lui Michaiu litografite dupa originale. Relatiuni istorice din manuscriptele italiene ale bibliotecii din Berlinu. Din raritati, voi reproducé dóue editiuni ale carticelei scrise despre Cepesiu Voda cu finitulu seclului XV., necunoscute lui Engel, dinpreuna cu portretulu lui Cepesiu ce stá pre fói'a titularia a aceluor carticele. Editiunea originale a chorografiei Moldaviei de Reichersdorff tiparita la 1541. Istori'a lui despotu Voda de Gratianu, precumu si cea de Sommer tiparita la 1587. Dialoghi piacevoli del Signor Stefano Guazzo, carte tiparita la 1586, care, intre altele, are unu capitulu: Del principe della Valachia maggiore. Lasicii Historia de ingressu Polonorum in Valachiam; Gorecii Descriptio belli Ivoniae, tiparite la 1578. De asemenea voi estrage din diariile publicate in Germani'a, Oland'a, Franci'a, cu finitulu seclului XVI., si inceputulu seclului XVII., despre Michaiu si alti domni ai nostri. Voi face cunoscuta Romaniloru si cartea lui Baret (Joppecourt): Histoire sommaire des choses plus memorables aduenues aux derniers troubles de Moldavie, tiparita in Parisu la 1620. De abia suntu doi ani de candu affai acésta carte de o extrema raritate. Sincai si Engel nu o vediura; ea plinesce o insemnata lacuna in istori'a Movilesciloru; intre altele, cuprinde si o nuvela istorica despre caderea in captivitate tatarésca a unei'a din fetele lui Irimia Movila, maritata dupa principele Korecki.

Acestia si alti asemeni scriitori contimporani, intrecu in mai multe respepte pre cronicarii nostri. Nici unulu de ai nostri nu scrie mai insufletitu cá Walther, nici mai detaiatu cá Goreciu, nici in limb'a cea clasica a lui Gratianu, si nici unulu nu ne lasa interesantele sciintie despre Movilesci, ce le aflamu la Baret.

Afara de acestea vomu face estrase numeróse din istorici vechi, unguri, poloni, turci. Si anume dintre turci vomu consulta pre Naima despre Michaiu si alti domni, éra din renumitulu Saedinu (Seadeddinu) vomu traduce curiósele descrieri ale lupteloru lui Cepesiu si Stefanu celu mare cu turcii.

Unele din monumentele nóstre de abia suntu cunoscute unui preamarginitu numeru de literati romani; altele nu suntu cunoscute de locu; cele mai multe adeseori indesiertu s'aru cauta,

nu in ale n6stre, dara chiaru si in cele mai avute biblioteci straine.

Cele mai importante si mai rare voru fi publicate si in testulu originalu si in traducere.

Vomu scrie si disertatiuni istorice, si fiindu iuristu de profesione, vomu tratá cate odata si materii din campulu istoriei dreptului nostru.

Vomu priimi cu multiamita si articii straini, candu séu voru cuprinde fapte istorice pucinu au nici decumu cunoscute, séu cele cunoscute voru fi tratate dintr'unu nou punctu de vedere.

Nici odata n'am fostu mai liberu cá in áceste de facia impregiurari, spre a'mi puté consacra literaturii istorice t6te puterile. Fia'mi intreprinderea ori catu de grea, ea 'mi aduce si mie o nespusa multiamire interna: „studiele ácestea mangaia si intarescu inim'a omului in t6te impregiurarile;“ apoi, incredintiatu ca asemenea lucrare n'ar puté se nu aduca vreunu folosu si patriei, indemnatu si incuragiatu de amicii mei, me simtiamu si indetoratu a aduce si eu asta mica petricica la marele edificiu alu nationalitateri romane.

Pre aiurea, publicatiuni de asemenea natura se facu cu ajut6rie de societati care la noi lipsescu, cu ajut6rie de principi si regi. Eu in sa neajutatu de cineva adunaiu materialulu: totu asia 'lu scotu si la lumina, fermu incredintiatu ca intieptiunea si patriotismulu publiculu romanu va face se nu cada o intreprindere inceputa in cugetu curatu de a inaintá adeveratulu studiu alu istoriei nationale. Apelu la binevointi'a amiciloru mei din t6te tierile romane, si la toti adeveratii amici ai istoriei n6stre.

Fii sanetosu si indulgenté binevoit6rie leptoru.

Bucuresci, 16. Iuniu 1862.

A Papiu Ilarianu.

B i b l i o g r a f i a .

Productele literarie romane nu numai se înmultiescu in modu inbuclatoriu, ci totuodata ele castiga in val6rea loru intrinseca. De curendu ne mai venira la mana inca si urmat6riile carti si carticele.

Anuariulu generale

alu instructiunei publice pe an. scolasticu 1864—1865, Anulu II. Bucuresci 1868. 4° mare 377 pagine. Materialu in adeveru bogatu pentru toti barbatii de specialitate!

In prefatia dn. Vasilie A. Urechea arata in scurtu caus'a, pentru care publicarea anuariulu 1864—65 se amaná pana acuma: disordinea adusa

in afacerile scolastice prin ministrulu de mai nainte alu departamentulu instructiunei publice.

„O se întielegemu odata cu totii, ca nu trebuie se amestecamu instructiunea si educatiunea copilasiloru nostrii cu noroiulu patimeloru nóstre?“ eschiamo dn. Urechia in aceeași prefatiã;  ra mai susu cit za pe: Stultorum pudor malus ulcera celat. Dara dieu asia, ca reulu cu catu ilu ascundi, mai bunu totu nu'lu faci.

„Notiuni de Hygiena publica si privata.“

Opu destinatulu pentru clas'a III primaria. Conformu programulu oficiale. — Pretiulu 54 bani nuoi. — Se afla de vendiare la librari'a dlui Danielopulo, calea Mogos iei Nr. 37 (pasagiulu romanu).

DD. institutori din judetie potu adresa comandele dloru la librari'a susu numita; totu-de-odata insocite si de costulu ecsemplariiloru ce voru dori a lua sciindu ca se voru bucura de unu rabatu de 10%. Pentru orice comande prin posta voru fi in costulu dloru.

Contr'a scólei Barnuti 

de Titu Maiorescu. Iasi 1868. Micu 8° pe 107 pagine.

Celu carele va fi cititu critic'a dlui T. Maiorescu relativa la aceeași materia, va gaci si coprinsulu acestei brosiure.

N ua ni se pare ca intre sapientii din Iasi s'a incinsu un'a lupta seriósa, inse dupa a nóstra opiniune lupt'a nu se mai potea incungiura, ci mai curendu s u mai tardiu ea trebui se sparga, ca causele ei se ivisera mai de multu. Caus'a principala era, ca in Iasi c  si in Bucuresci, c  si in Buda-Pestea si Clusiu, c  si in Brasiovu si Sibiiu, unii ómeni confunda fórte usioru cerculu sciintieloru cu politic'a dilei, cu alte cuvente, ei ceru c  sciinti'a inca se politizeze, s u d ca 'ti mai place, c  intre sapientulu de pe catedra si intre omulu tribunei politice se nu faci nici o distinctiune. Pare că nu s'ar putea, c  acelasi individu se fia prea bunu profesoriu si prea reu politicu si vice-versa!

Dela dn. profesoriu Sim. Mihali din Craiova mai primiramu si

Z o o l o g i ' a

inse editiunea III. revediuã si emendata. Craiova 1868. 8° micu 116 pag.

Doritorii de a o introduce prin scóle au a se adresa deadreptulu la dn. auctoriu in Craiova.

Mineralogi'a dlui S. Mihali inca se afla sub presa, de sub care va esi dilele acestea.

Speramu ca dn. auctoriu va trimite unu numeru  creare de ecsemplaria inca si la librari'a S. Filtsch din Sibiiu.

In Nr. 11 amu pre'neunoscintiatu esirea carticelei: Infricosiatele stricatiuni ale beuturii de vinarsu-rachiu. Că de proba impartasimu aici

Testamentulu unui betivu.

Cunosc ndu eu ca puterile trupulu îmi suntu slabite, si ca va urma catu mai curendu si despartirea sufletulu meu de trupu, si pentruca calcu

pe drumulu necumpatului, dela care nu mai gandescu se me abatu, asia facu prin acést'a cunoscuta voi'a mea cea mai din urma si testamentu. Fiindu ca eu suntu facutu dupa chipulu Ziditoriului, destoinicu pentru unu gustu intieleptu; mai incolo pentru cá se facu si altor'a bine, si suntu in stare cá se inaintezu cinstea lui Dumnedieu, asia'mi cunoscu respunderea mea; inse placerea mea pentru multiamirea pofteloru mele si neaplecarea mea de a me lupta cu ispitele atata este de mare, incatu cu totulu me subjuga necumpatulu si tóte faradelegile cate suntu legate de acela, pentru aceea facu urmatórele pleniputintie: Averea mea o lasu de prada, pentru ca prevediu ca peste putienu va ajunge in manile acelora, carii me voru adapa cu beuturi mai tari. Renumele meu, care se clatesce pe temelie de nasipu, ilu lasu nimicirei. Bunei mele socii, care m'a insocitu cu atata prietenie in viétia, ii lasu defaima, rusine, saracia, grija si o inima rupta. Fiecaruia dintre fiii mei ii lasu esemplulu meu si mostenirea rusínatului caracteru alu tatalui loru. In urma lasu trupulu meu prada bóleloru, misielatatiei, ticalosiei si unei curende putregiuni, éra sufletulu meu, care nu póte nici odata muri, ilu lasu in grij'a lui Dumnedieu, a carui milostivire o amu intrabuintiatu reu, ale carui porunci leamu calcatu, si care prin cuventulu seu m'au dojenitu, ca nici unu betívu nu va mosteni imperati'a lui Ddieu!

I. P.

Infricosiata icóna a ticalosiei de rachiú.

Unu barbatu care cunoscea tristele urmari si ticalosiile la care aduce rachiulu pe omu, dice in privirea acést'a: Daca amu putea noi aduna femeile si prunciú betíviloru pe o scena de privire, éra impregiurulu loru amu pune pe ferbatorii si vendietorii de rachiú, si 'i amu tienea pana ar povesti fiestecare mama si fiestecare copilasiu istori'a patimeloru sale, precumu si scapatarea loru din avere si indestulare, apoi caderea din védia si norocirea casei la saracia si amara ticalosia; daca s'ar putea poftori intrigele, imparecherile si necasurile casei, daca s'ar putea face cá se sune la urechile loru bataile, strigarile mameloru si vaietele nevinovatiloru prunci, ce le pricinuisé tiranulu si selbaticulu loru parinte de casa, care mai náinte erá fórte placutu ocarmutoriu si aparatoriu; dupa ce s'ar propune, dicu acelora, rugatiunile caseniloru, dilele si noptile loru cele pline de amaratiune, de necazu. de ticalosia, de grija si gróza; candu s'ar putea infatiosia privitoriloru acelor'a fric'a mortii, care a strimtoratu sufletele acestoru suferitori, precumu si spaim'a, tremurarea si ingretiosiarea ce a trebuitu se o suferé dela barbatii loru ce ducu o viétia asia necumpatata, asia si rugatiunile cele ferbinti ale fiacarei socii pentru barbatulu ei, cá se'lu póta scapá de legatur'a ispiteloru ce'lu au capiatu cu totulu, si in sfirsitu candu s'ar putea aratá la vedere lacramile ce s'au varsatu de acestea acasa, in vremea ce galcaia la rachiú barbatii loru, atunci de buna séma nu ar fi nici unu ferbatoriu séu vendiatoriu de rachiú, care sta in legatura cu acestu reu, cá din césulu séu dioa aceea se nu se hotarésca a se lasá de meseri'a acést'a spurcata si iamestecatória de veninu.

Vocabulariu romanu-nemtiescu

compusu si inavutítu cu mai multe mii de cuvinte nóua introduse dejá si incetatenite in limb'a romana de

Sab. Pop. Barcianu,

parochu ortod. resarítenu in Resinari, asesore consistoriale, membru onorariu

alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana, precumu si alu asociat. pentru sciintiele naturali la Sibiiu, decoratu cu crucea de auru cu coróna pentru merite. Sibiiu. Tipariulu si editur'a lui Teodoru Steinhausseu. 1868.

Acésta este pórt'a romanésca a vocabulariulu compusu de reverenti'a sa parentele S. P. Barcianu, memoratu de noi si mai nainte de a ne veni la mana. Aceeasi carte are si pórt'a germana, pe care inse nu o mai reproducemu aici, din cauza ca cunoscendu oricare romanu pre cea romanésca, prea usioru isi póte castiga acésta carte, carea este 8° de 303 pag. Ecsemplariulu ce'lu avemu la mana este legatu atatu de usioru, in catu dupace amu folietatu vreo dóua dile prin elu, a si inceputu a se destrama. La adjustarea unei carti precumu este si acésta, de unu folosu publicu, editoriulu n'ar trebui se fia prea mare economu, ci s'ar cuveni se distinga intre unu dictionariu si brosiurele sburatórie.

Venindu la coprinsulu acestuí vocabulariu, noi ilu aflamu pentru literatur'a nóstra prea interesantu, nu atatu din caus'a, ca par. Barcianu inavutí vocabulariale romanesci esite dela 1825 incóce „cu mai multe mii de cuvinte noue intruduse dejá si incetatenite in limb'a romana,“ precumu se esprima insulu, catu mai vîrtosu din alta causa, carea in ochii nostrii cumpanesce neasemenatu mai multu, oricandu este vorb'a de lecsicograf'i'a nóstra, éra acést'a e, ca dn. lecsicografu a culesu totuodata un'a mare multime de cuvinte usitate de mii de ani la poporulu nostru, trecute inse din vedere de catra alti lecsicografii ai nostrii. Amu observatu totuodata, ca par. Barcianu a consenmatu cu multa grija si predilectiune numirile planteloru asia precumu se afla aceleasi in gur'a poporulu si le a tradusu in limb'a germana cu cate doi si trei termini. Cu acestu metodu se facú si sciintiei unu mare servitiu. Scímu si noi, ca mai multe numiri usitate pana astadi de poporu nu suntu de origine latina; credemu ca dupace se voru cerceta toti provincialismii, se voru afla termini si mai buni, éra unii nu se voru afla de locu, precumu nu s'au aflu nici la alte popóra, ci s'au imprumutatu; totusi pentrucá se scii ce ai a pastra din totu materialulu catu se afla in gur'a poporulu, ce ai se lapedi pentru totudeauna si ce ai se puni la locu din cate ni s'au perdutu in Daci'a si Panoni'a si se mai afla inca numai in clasici si in Itali'a, séu dóra nici acolo, trebue se ai dinaintea ta materialulu intregu, graulu si „ovesulu,“ secar'a si „alaculu,“ ordiulu si „hirisc'a,“ paiele si „nasad'a,“ vinulu si „drosdele.“ Vocabulariulu dlui Barcianu consideratu din acestea puncte de vedere facú lecsicografiei romanesci servitiu cu atatu mai mare, eu catu suntu mai adeverate cuvintele dlui canonicu Tim. Cipariu repetite in decursulu desbateriloru academice dela Bucuresci: Fiacare cuventielu ce sémena a romanescu, se se culéga intocma cu atat'a grija, cu cata ar culege cineva grauntiele de auru séu petre nestimate din petrisiu si nasipu.

Armat'a romana

inca a esitu de sub tipariu si se afla de vendiare pre la tóte librariile. Acésta carte de specialitate va fi citita mai cu folosu de catra cei carii voru fi citindu si fói'a periodica „Romania militaria“ incependu dela 1. Ian. 1864.

Nr. 221. 1867.

Protocolulu siedintiei comitet. asoc. trans. romane

ținute în 12. Dec. c. n. a. c. sub presiulul Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiindu de facia dintre membrii comit. Ilustr. sa D. consil. Pavelu Dunc'a, D. senatoru P. Rosc'a, D. dr. Ioanu Nemesiu, D. parochu si profesoriu Zacharia Boiu, D. profes. Ioanu Popescu, secret. II. si membru comitetului D. I. V. Rusu, D. cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu si D. bibliotecariu Nicolae Cristea.

§. 136. Domnulu cassariu alu asociatiunei presentéza conspectulu despre starea cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asociat., dupa subtragerea erogateloru de pana acum, are în proprietatea sa sum'a de 29,526 fr. 42 cr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 137. Totu cu ast'a oca siune D. cassariu alu asociat. raportéza, cumca prin D. protop. si colect. asociat. în Clusiu Ioane Pamfilie s'a trimesu la cass'a asociatiunei, sum'a de 229 fr. 99 cr. v. a. cá venitu curatu alu concertului, datu în favórea fondului asociat. cu oca siunea adunarei gener. a asoc. ținute la Clusiu în 27—29. Augustu, alaturanduse totuodata si unu comutu esactu despre perceptele si erogatele avute cu oca siunea arangiarei numitului concertu.

În legatura cu acestea D. cassariu mai raportéza si despre alti bani incursi la fondulu asociat. cá tacse de membrii ord. dela siedinti'a trecuta a comitetului pana la siedinti'a presente si anume dela urmatorii DD.: a) dela D. Ioane Popu, parochu în Vizac'n'a cá tacsă de memb. ord. nou pre a. cur. 186⁷/₈ 5 fr.; b) dela D. c. r. capitanu Teodoru Stanislavu tacsă rest. pre a. 186⁶/₇ 5 fr.; c) dela D. c. r. capitanu Mich. Poparadu din Posiorta tacsă de memb. ord. pre an. 186⁶/₇ si 186⁷/₈ 10 fr.; d) dela D. inspectoriu dominiului metróp. în Springu Vasilie Albini tacs'a rest. pre a. 186⁶/₇ 5 fr.; e) dela D. protopopu în Lipov'a Ioane Tieranu tacs'a de memb. ord. pre a. 186⁷/₈ 5 fr.; f) dela D. practicantu de advocatura G. Catona cá memb. ord. nou pre a. cur. 186⁷/₈ 5 fr.; g) prin D. negociatoriu si colect. asociat. în Sasureginu Nicolae Marinoviciu s'a trimesu cá tacse de membru ord. pre an. 186⁶/₇ sum'a de 20 fr. si anume dela D. advocatu Mich. Orbonasiu 5 fr., dela D. protop. Mich. Crisianu 5 fr., dela D. asessoriu Alesiu Onitiu 5 fr. si dela D. cancel. G. Sceopulu 5 fr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 138. Se presentéza conspectulu despre interesele intrate

la fondulu asociatiunei dupa couponii obligatiuniloru urb. un-gurene obvenitori cu 1. Noembre 1867, care interese, dupa subtragerea de 7%, facu sum'a de 19 fr. 53 cr. v. a.

Se ica spre scientia.

§. 139. Aducênduse inainte, ca Ilustr. sa D. jude la tabl'a septemvirală din Pest'a Vincentiu Babesiu, fiindu prea ingreuiatu cu alte sarcini se afla necesitatu prin scrisóri'a sa din 8. Noemb. a. c. a'si dá demisiunea din oficiulu de colect. asociat., asemenea si D. negociatoriu din Sasureginu N. Marinoviciu, carele inca nu se afla in stare a puté purtá sarcin'a de colectoriu, inca 'si da demisiunea prin scrisóra din 22. Noembre a. c.: asia ivinduse cestiunea alegerei altoru colectoru, in loculu susu numitiloru domni cari demisiunara, comitetulu se afla indemnatu a denumi alti colectoru si anume:

Pentru Sasureginu pre D. advocatu Mich. Orbonasiu, éra pentru Pest'a pre D. concipistu ministeriale dr. Ioanu Galu; totuodata secret. se insarcinéza ale espedá respectivele decrete.

§. 140. Secret. referéza, cumca presidiulu magistr. din Brasiovu prin not'a sa ddto. 22. Noemb. Nr. pres. 989 1867 aduce la cunoscienti'a comitetulu asociat. trans, cumca inalt. presidiu gubern. prin emisulu seu din 19. Noembre Nr. pres. 3838 1867 s'a induratu a concede edarea foiei asociat. dela 1. Ianuariu 1868 in Brasiovu sub titlulu „Transilvani'a“ in brosiure lunarie si sub redactiunea Dlui secret. I. G. Baritiu, inse pre langa observarea acurata a programulu din 1. Noemb. si a presciseloru politianesci de presa ce se afla in vigóre.

Totu prin susu atins'a nota a presidiulu magistr. comit. asoc. se recuira a face dispositiuni, cá se se trimetia esemplaria oficióse din foia „Transilvania“: a) pentru c. r. biblioteca de curte in Vien'a; b) pentru in. ministeriu regiu ungur. din lăintru in Bud'a; c) pentru bibliotec'a museulu nationalu ung. din Pest'a; d) pentru in. presidiu gub. regiu in Clusiu, si e) pentru bibliotec'a liceulu din Clusiu.

Conclusu. Incunoscientiarea inclitului presidiu magistrat. din Brasiovu despre concederea data din partea in. presidiu gubern. pentru esirea foiei Transilvani'a cu 1. Ianuariu 1868 se ica spre scientia imbucuratoria, si totuodata se decide a se impartasi in copia si Dlui secret. I. cá redact. alu foiei asoc. respectiv'a nota a presidiulu magistratuale spre scientia si intocm'a urmare.

§. 141. Secretariu presentéza doue conturi, unulu pentru procurarea unui protocolu litografatu pentru inscrierea abona-

tiloru la foi'a asociat. in suma de 8 fr. 5 cr. v. a. si altulu pentru spesele postali avute cu ocasiunea espeduirei aloru 808 esempl. din programulu foiiei asociat. pre la Domnii membrii ai asociat. in suma de 8 fr. 16 cr., la olalta 16 fr. 21 cr. v. a. si totuodata in conformitate cu unu conclusu alu comitetului din 5. Noembre a. c. propune a se refui din sum'a preliminata din partea adunarei gen. dela Clusiu pentru edarea foiiei asoc.

Conclusu. Propunerea secret. II. se redica la valóre de conclusu alu comitetului si esolvirea resp. conturi se asemnéza la cass'a asociatiunei.

§. 142. Secret. presentéza documentulu datu din partea directiunei institutului c. r. agronomicu din Ungarisch Altenburg ddto. 13. Noembre a. c. despre susceperea tenerului stipendiatu alu asociatiunei Georgie Vintila cá studente ord. pre an. scol. curente la numitulu institutu.

Se ica spre scientia.

§. 143. Rev. D. vicepresiedinte aducédu inainte, cumca se apropia tempulu edarei foiiei asociat. si ca mai inainte de tóte spre a se puté inchiá contractulu cu tipografi'a e de lipsa se se scia, ca in cate esemplaria se se tiparésca foi'a asociat., asia dara propune comitet. cá se decida a) ca in cate esemplaria se se tiparésca deocamdata numi'a foia? si b) ca pre langa esemplariale oficióse, la care foi si institute publice se se trimetia esempl. de onóre din foi'a asociatiunei?

Conclusu. Comitétulu de-si dupa raportarea secret. vede cu durere, ca pana astadi in ajunulu terminului defiptu pentru abonamentu, abia au incursu vreo 41 de prenumeranti: totusi in sperantia, ca numerulu prenumerantiloru va cresce in proportiune mai imbucuratória, decide cá foi'a asociat. se se tiparésca deocamdata in 500 esempl. si D. secret. I. cá redactoriulu numitei foiiei se se incunoscienteze despre acest'a decisiune cu acelu adausu, ca in casulu celu multu doritu, adeca candu numerulu DDIloru prenumeranti s'ar sui preste 500, se póta tipari necesariiele esemplaria pre langa pretiulu proportionalu si relativu, indicatu in computulu preliminaru din 30. Octobre a. c. asternutu la comitetu, si in acestu sensu se se inchia cu resp. tipografia si contractulu trimetiendu la comitetu spre a probare.

Eara ce se tiene de impartirea esemplarialoru de onóre din foi'a asociat., se decide a se trimete atari esemplaria urmatóreloru institute publice si foi romane: a) Universitatiloru din Iasi si Bucuresci; b) Atheneului romanu din Bucuresci; |||

c) academiei literare din Bucuresci si junimei din Iasi; d) societatii Transilvani'a din Bucuresci; e) academiei de scientie magiare din Pest'a; f) academiei imperatesci de scientie in Vien'a; g) societatiloru literare romane din Aradu si Cernautiu; h) reuniunei pentru cunoscienti'a patriei din Sibiiu; i) seminarioru clericali din Blasiu, Sibiiu, Gherl'a, Aradu si Caransebesiu; k) gimnasialoru romane din Blasiu, Brasiovu, Beiusiu, Naseudu si Bradu in Zarandu; l) redact. diuarieloru romane Romanulu si Trompet'a carpatiloru, Tesaurului de monumente si Archivului istoricu, tóte edate in Bucuresci; in urma redact. diuareloru politice romane din monarhi'a austriaca si anume: Gazetei Transilvaniei, Albinei, Telegrafului romanu, Concordeii, Familiei, Archivului pentru filologia, Magazinului pedagogicu si Amvonului.

In fine se decide, ca la acele societati séu corporatiuni literare si scientifice, cu care asociat. trans. pana acum n'a statu in relatiuni, se se trimetia esemplaria de onóre pre langa o scurta comitiva din partea presidiului asociat.

§. 144. Secretariu aduce la cunoscienti'a comitetului o chartia a Dlui protop. si colectoriu alu asociat. in Clusiu ddto. 18/6. Noembre Nr. 283 a. c., prin care numitulu Domnu colectoriu incunoscientiaza, cumca ne aflandu ubicatiunea tenerului Gregoriu Moldovanu, nu iau pututu admanuá resolutiunea comitet. asociat. ddto. 5. Noembre a. c. Nr. 170.

Conclusu. Espirandu tempulu in care Gregoriu Moldovanu ar mai poté fi primitu la institutulu agronomicu, pentru care in 5. Noembre a. c. Nr. 170 i s'a fostu conferitu stipendiulu decretatu de adunarea generala din Clusiu, precum si pentru a se mai poté escrie altu concursu; comitetulu se afla nevoitu a sistá si a refiené acelu stipendiu, pre an. scolast. curente, in favórea cassei asociatiunei.

§. 145. Fiindca foi'a asociatiunei se va edá in Brasiovu dupa conclusulu comitetului din 25. Octobre a. c. §. 108, asia comitetulu decide:

Cá list'a abonatoru in scrisi pana acum se se trimetia redactiunci in Brasiovu dinpreuna cu actele adunarei gener. dela Clusiu, cu aclusele resp. si cu tóte protococele siedintieru comitetului dela adunarea gener. incóce, cu acea observare, cá din tempu in tempu se se trimetia din partea secret. si listele abonamentelor, care se speréza ca voru mai incurge.

§. 146. D. bibliotecariu alu asociat. reportéza, cumca D.

dr. Ioanu Maniu a daruitu pentru bibliotec'a asoc. opulu intitulatu: Dreptulu publicu alu Romaniloru de Simeone Barnuti.

Conclusu. Dlui daruitoriu i se esprime multiamita protocolarmente.

Cu aceste siedinti'a comitetului asociat. trans. inceputa la 4 óre dupa amiadi, s'a inchiatu pre la 8 óre séra.

Sibiui, in 12. Decembre c. n. 1867.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Nr. 6. 1868.

Protocolulu siedintiei estraordinarie a comitetului asoc. trans.

tienuite in 3. Ian. c. n. 1867 sub presidiulu Rev. D. vice-pres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. parochu si prof. Z. Boiu, D. profes. I. Popescu, D. secret. II. si membru com. I. V. Rusu, D. c. r. capitanu in pens. si cass. alu asociat. C. Stezariu si D. red. si bibliot. alu asociat. N. Cristea.

§. 1. Rev. D. vicepres. I. Hannia aduce la cunoscienti'a comitet. asociat., cumca acést'a siedintia estraordinaria s'a aflatu indemnatu a o conchiamá din acelu motivu, cá se supuna la discusiunea si deciderea comitetului proiectulu de contractu inchiandu din partea comitet. cu tipografi'a Römer & Kamner in privinti'a conditiuniloru tiparirii foiei asociat., cum si instructiunea pentru espeditoriulu numitei foi dinpreuna cu alte afaceri, atingatorie de foi'a asociat., care se cuprindu in scrisóri'a secret. I. D. G. Baritiu ddto. $25/_{13}$. Decembre a. tr., pre langa care se trimesa susu numitulu proiectu de contractu, cum si instructiunea pentru espeditoriulu foiei asociat.

Deci Rev. D. vicepres. propune mai anteiu a se ceti respectiv'a scrisória a Dlui secret. I. si apoi proiectulu de contractu inchiandu cu tipografi'a Römer & Kamner.

Dupa cetirea acestor'a luanduse la discusiune speciale punctulu I. din contractulu inchiandu cu tipografi'a se afla, ca acelu punctu in privinti'a edarei foiei asociat. ar contiené óresicare abatere dela conclusele comitetului aduse in siedintiele sale din 18. Sept. si 25. Oct. a. tr., fienduca in numitulu punctu se statoreste esirea foiei asociat. de trei ori pre luna in cate o cóla, pre candu comitetulu a decisu, cá se ésa numai odata pre luna in fascióre nebrosiurate de cate 3 cóle tiparite; deci dupace D. secret. I. in scrisóri'a sa din $25/_{13}$. Decembre a. tr., pre langa care trimesa proiectulu de contractu inchiandu cu

tipografi'a Römer & Kamner, nu indigitéza motivulu, din carele se se vedea, ca ar fi mai cu scopu cá foi'a asoc. se ésa de trei ori pre luna in cate o cóla in locu de 3 cóle si odata pre luna, comitetulu dupa o seriósa desbatere se afla indemnatu a aduce in astu obiéctu urmatoriulu:

Conclusu. Dupace comitetulu asoc. in siedintiele sale din 18. Sept. si 25. Oct. a. tr. §§. 88, 107 si 108 au decisu, ca foi'a asociat. „Transilvani'a“ se ésa numai odata pre luna in fascióre nebrosiurate de cate 3 cóle; dupace astfeliu s'a publicatu esirea foiei asociat. si in programulu numitei foi ddto. 1. Noembre a. tr. si totu in acestu întielesu s'a făcutu si aratarea la inalt. guberniu regiu: asia acestu comitetu inainte de a supune lá pertractare punctele cuprinse in contractulu inchiandu cu tipografi'a, aflà cu cale a pofti pre D. secret. I., cá pana la prosim'a siedintia a comitetului, se binevoiéscã a servi cu desluciri si informatiuni despre aceea, ca din ce motive afla domni'a sa mai cu scopu cá foi'a asociat. se se edea de trei ori in locu de odata pre luna? si óre prin espedarea de trei ori a foiei in locu deodata nu s'ar casiuná spese postali mai mari pentru asociatiune?

Totu cu aceea ocasiune se i se scria Dlui secret. I., ca in fruntea foiei asoc. se se insemne pretiulu foiei astfeliu, cum s'a publicatu si in programulu aceleia, adeca 2 fr. pre anu pentru membrii asociat. si 3 fr. pentru nemembrii asociat., si ca prenumeratiunile suntu a se face pre unu (1) anu, éra nu pre $\frac{1}{2}$ de anu. Altfeliu comitetulu e de opiniune, ca pana la statorirea contractului cu tipografi'a se puté inca urmá modalitatea inceputa in edarea foiei.

§. 2. Mai incolo se iau la discussiune alte afaceri relative la foi'a asociat., despre care atinge D. secret. I. in susu amentit'a sa chartia si anume: a) in privinti'a cererei Dlui secret. I. cá Nrulu I. din foi'a asociat. se se póta tipari in 750 esemplaria in locu de 500 esempl., din care cate unu esempl. se se trimetia pre la unii domni neabonati inca (in spe); b) in privinti'a asemnarei unei anticipatiuni de 150 fr. v. a. pentru trebuintiele curente ale edarei foiei asoc. pre langa conditiunea asternerei la tempulu seu a unui computu regulatu despre erogarea acelei sume; si c) in privinti'a licuidarei si esolvirei unoru conturi despre 16 fr. 10 cr. v. a. cá spese pentru tiparirea programului foiei asociatiunei.

Conclusu. D. vicepres. aducêndu la cunoscienti'a comitetului, ca din caus'a scurtimei tempului s'a aflatu indemnatu

indata dupa primirea scrisórei Dlui secret. I. ai rescria prin secret. II., ca Nrulu 1. din foia póte se'lu tiparésca si in 750 esempl., prin acésta cererei Dlui secr. I. de sub a) facunduise destulu, dechiaratiunea Dlui vicepresiedinte in ast'a privintia se ia spre scientia din partea comitetului.

Relativu la cererea de sub b) se decide asemnarea anticipatiunei de 150 fr. v. a. din sum'a preliminata pentru edarea foiei asociat. pre langa conditiunea asternerei la comitetulu a unui computu regulatu despre erogarea sumei primate.

Relativu la punctu c) se decide esolvirea a loru 3 conturi sunatorie despre 16 fr. 10 cr. v. a. cá spese facute cu tiparirea programului foiei asociat. totu din sum'a destinata pentru edarea foiei asociat.

Cass'a asociat. se se insarcineze a esolvi sumele mai susu insemnate.

§. 3. In legatura cu aceste D. cassariu alu asociat. presentéza alte doue conturi sunatorie despre 5 fr. 85 cr. v. a. pretiulu unui protocolu procuratu pre sém'a cassei asoc. pentru ducerea unui computu deosebitu despre banii incursi cá prenumeratiuni la foia asociatiunei.

Se asemnéza esolvirea acelor'a asemenea din sum'a destinata pentru edarea foiei asociatiunei.

§. 4. Secret. aduce la cunoscienti'a comitetului, ca D. prof. Iustinu Popfiu si-a trimesu disertatiunea tienuta la adunarea gener. din Clusiu a. tr.

Se decide a se trimete la redact. foiei asociat. spre a se publicá intre actele adunarei gener. dela Clusiu.

§. 5. Secret. mai reportéza, ca in lun'a trecuta a venitu la comit. unu concursu alu tenerului iuristu in Pest'a Gerasinu Ratiu, carele cere a i se conferi unu stipendiu de 100 fr.

Conclusu. Dupace stipendiale preliminate pre an. scol. cur. 186⁷/₈ s'au impartitu inca in 5. Noembre a. tr., cererei tenerului concurente astadata nu i se póte face destulu, prin urmare sé se incunoscientieze despre acést'a, retrametienduise documentele asternute.

Cu aceste siedinti'a extraordinaria a comitet. asociat. trans. inceputa la 4 óre, se inchia la 6 óre séra.

Sibiü, in 3. Ianuariu c. n. 1868.

I. Rusu mp.
secret. II.

I. Hannia mp.
vicepres.

Sententie vechi si noue.

Este o insusire a omului, cá se urasca pe celu vetamatu de elu.

Tacitus.

Lumina lumina, mai multa lumina.

Göthe.

Sciinti'a este putere. Deci sciintia, multa sciintia.

Timpulu este moneta. Deci folositi timpulu.

Déca'ti vei ajuta tu insuti, Ddieu inca'ti va ajuta.

Spiritulu unei natiuni nu se póte subjuga nici prin lantiuri nici prin sisteme.

Nici unu poporu crestinu nu mai póte apune.

Ideile bune folosescu totudeaun'a si trebue se fia culese cu grija, fia acelea impartasite de ori-si-cine.

Giovanni Boccaccio.

Celu ce are trebuintie mai pucine, este mai aprópe de Dumnedieu.

Socrates.

Celu care scie se castige averi pe cale drépta si le folosese in modu onestu, acela este celu mai fericitu, in catu bogati'a póte fericí pre ómeni.

Xenophon.

Pucini ómeni sunt asia de intiepti, incatu se prefera critic'a folosítoria unei laude insielatórie.

De la Rochefoucauld.

Din tóte virtutile dreptatea este domnitóri'a si regin'a.

Cicero.

Omulu lipsitu de principia se asemena pilotului fara compasu.

Intardie cu pedéps'a; grabesce cu resplat'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ad Nr. 141. 1868.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. trans. dela siedinti'a comitet. din 7. Aprile
pana la siedinti'a aceluia din 12. Maiu c. n.

1) D. c. r. maioru Ioanu Noacu de Hunyadu a oferitu asociatiunei un'a obligatiune urbar. trans. Nr. 24,043 sunatoria despre 105 fr. v. a. dinpreuna cu couponii obvenitori dela 1. Iuliu a. c. facënduse prin acést'a m. ord. alu asociatiunei pre viatia.

2) Pentru cate unu esemplariu din actele adun. gen. I. III. IV. vendute dlui practicantu in Orastia Claudiu Vladu s'a incassatu 1 fr. 40 cr. Sibiiu, in 12. Maiu c. n. 1868.

Dela secretariatulu asociat. trans.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu ecsemplaria intregi incependu dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiesca a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardfu ecsemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.